УДК 811.111:378.147.091.33-027.22:001.89
https://doi.org/10.31548/philolog2020.02.141

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ЯК СКЛАДОВА КУРСУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

О. В. ІВАНІГА, старший викладач,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
E-mail: ivanigaorina@ukr.net
*https://orcid.org/*0000-0003-3414-219X

Анотація*. У статті розглянуто потенціал занять з англійської мови зі студентами немовних факультетів для організації науково-дослідницької роботи. Актуальність дослідження зумовлена підвищенням інтересу до цього виду діяльності та необхідністю прищеплення молодим спеціалістам творчого підходу до виконання завдань. Метою публікації є висвітлення власного досвіду з організації науково-дослідницької роботи на заняттях з іноземної мови зі студентами економічних спеціальностей. Для кращого розуміння сутності науково-дослідницької роботи студентів було проаналізовано підходи до цього феномену та визначено її основні функції (аналіз, синтез та узагальнення інформації з теми, що вивчається; розвиток творчого мислення; уміння вести науковий диспут та відстоювати власну точку зору тощо). Вважаємо, що ефективними формами організації цього виду діяльності під час проведення занять з англійської мови є написання анотацій до наукових статей, проведення наукових дискусій та диспутів під час аудиторних занять; проведення наукових студентських конференцій; написання студентами наукових робіт під керівництвом викладачів з їх подальшим захистом на конференції. Представлено власний досвід з організації цього виду діяльності. У подальшому планується більш детально зупинитися на алгоритмі написання студентських наукових робіт англійською мовою зі студентами немовних факультетів.*

Ключові слова: *англійська мова, функції науково-дослідницької роботи, форми науково-дослідницької роботи, студенти.*

Актуальність дослідження. Перед закладами вищої освіти XXI століття постає багато викликів, адже вони мають підготувати не тільки спеціалістів з ґрунтовними знаннями зі спеціальності, але фахівців, які можуть творчо та неординарно підходити до вирішення завдання, розробляти та впроваджувати нові методи вирішення проблеми. Вважаємо, що досягненню цієї мети значною мірою сприяє розвиток наукового потенціалу студентів та підвищена увага до їх науково-дослідницької діяльності. Саме тому, ця складова освітнього процесу є однією із необхідних елементів напряму підготовки сучасних фахівців та невід'ємною частиною навчально-виховного та науково-інноваційного процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчив, що деякі аспекти організації науково-дослідницької роботи студентів вже висвітлювалися у науковій літературі. Так, О. Черновол-Ткаченко висвітлено зміст та завдання науково-дослідницької роботи студентів, В. Швиденко вивчалися шляхи стимулювання студентів до проведення науково-дослідницької роботи, О. Сергеєвою проаналізовано особливості підходів до організації науково-дослідницької роботи студентів університетів США. В. Яремчук досліджував особливості організації науково-дослідної роботи зі студентами гуманітарного профілю; Т. Яковенко було висвітлено роль науково-дослідної роботи у розвитку творчого потенціалу студентів

© О. І. Іваніга

інженерно-педагогічних закладів освіти; І. Фроловою розкрито зв'язок науково-дослідної роботи студентів та їх саморозвитку. Глибоко цінуючи вклад науковців у розробку цієї проблему, вважаємо, що потенціал занять з англійської мови для розвитку науково-дослідницької роботи студентів недостатньо висвітлено у науковій літературі.

Отже, **метою дослідження** є висвітлення власного досвіду з організації науково-дослідницької роботи на заняттях з іноземної мови зі студентами економічних спеціальностей.

Під час роботи над публікацією використовувалися такі **методи та матеріали** дослідження як метод аналізу та синтезу наукової літератури для розуміння сутності науково-дослідницької роботи студентів та ознайомлення з досвідом інших педагогів з цього питання. Було опрацьовано достатню кількість матеріалів з теми дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Перш за все, вважаємо за необхідне проаналізувати підходи до визначення науково-дослідницької роботи та окреслити функції, які вона виконує в освітньому процесі. Так, на основі аналізу педагогічної літератури, можна виділити декілька підходів до її визначення:

1) творча діяльність, що пов’язана зі знаходженням відповіді на наукову проблему, яка містить два взаємопов’язані елементи: прищеплення студентам навичок дослідницької діяльності, організації та методики наукової творчості та наукові дослідження, що здійснюються під керівництвом професорсько-викладацького складу [1; 3; 6];

2) евристична діяльність, яка полягає у самостійному творчому пошуку та обробці наукової інформації, унаслідок якої суб’єктивний характер «відкриття» студентів може набувати певної об’єктивності та новизни [2, с. 73];

3) проведення систематичних досліджень, тестування та (або) оцінювання, метою яких є розробка нових результатів або узагальнення вже отриманих знань. Під проведенням систематичних досліджень мається на увазі ретельний аналіз інформації, який має перспективний підхід до навчальної діяльності на основі системи, методу або плану. Узагальнення знань дозволяє розширити базу знань дисципліни, що вивчається або іншої наукової галузі знань, які дозволяють проводити подальші наукові дослідження на благо суспільства та держави [8, с. 1126].

Отже, підсумовуючи, науково-дослідницьку роботу студентів можна визначити як творчу самостійну діяльність, яка спрямована на відкриття нових для студентів фактів та явищ та яка вимагає аналізу та синтезу інформації.

Ми повністю погоджуємося з І. Фроловою, яка заначила, що науково-дослідницька робота студентів є одним із засобів підготовки майбутніх фахівців, яка одночасно містить всі характеристики навчально-пізнавального процесу та ознаки творчої діяльності, що дозволяє активізувати творчі здібності особистості та сформувати власне бачення наукової проблеми.

Для більш ефективної організації науково-дослідницької діяльності на заняттях з англійської мови необхідно також розуміти основні функції цього педагогічного феномену, а саме:

- аналіз, синтез та узагальнення інформації з теми, що вивчається;
- розвиток творчого мислення;
- уміння вести науковий диспут та відстоювати власну точку зору;
- оволодіння техніками дослідження та самодослідження;
- формування вмінь рефлексивного самопізнання [5].

Існує думка, що науково-дослідницька діяльність студентів зорганізується здебільше викладачами профільних кафедр, що є абсолютно логічним, адже саме спеціалісти профільних дисциплін відповідно до фаху можуть прищепити студентам необхідні для науково-дослідницької роботи уміння і навички. Тим більше, що

© О. І. Іваніга

класичними формами науково-дослідницької роботи є написання курсових та дипломних робіт, участь студентів у наукових гуртках та конференціях, товариствах, семінарах, конкурсах на кращі студентські роботи, підготовки публікацій тощо.

Разом із тим, вважаємо, що заняття з англійської мови також можуть сприяти розвитку науково-дослідницької роботи студентів, адже у той час, коли постійно розвиваються та укріплюються зв'язки з іншими державами, необхідно вчити студентів викладати результати власних досліджень іноземною мовою, правильно будувати речення під час відповіді на запитання, використовувати необхідні кліше та конструкції під час написання наукових робіт англійською мовою, створювати презентації англійської мовою для їх подальшого обговорення.

Вважаємо, що такі форми роботи дозволять студентам у подальшому приймати участь у міжнародних конференціях, робоча мова яких є англійська та спілкуватися з колегами з інших держав.

Упевнені, що до науково-дослідницької діяльності необхідно залучати студентів вже з першого семестру. Звісно, у першому та другому семестрі студенти ще не можуть займатися науково-дослідницькою діяльністю, а тільки роблять перші кроки у цьому напрямку, тому на цьому етапі навчання привалює навчально-пошукова діяльність. Метою такої діяльності є ознайомлення з науковою інформацією англійською мовою та написання анотацій до наукових статей [7].

Досвід роботи засвідчив, що першу анотацію краще писати разом протягом аудиторного заняття, адже це дозволяє детально пояснити студентам алгоритм її написання та мету такої роботи. Але, перед цим ми надаємо студентам кліше, які можуть використовуватися на початку анотації, для зв'язки її основних елементів та висновків. У подальшому написання анотацій виноситься на самостійну роботу студентів.

З метою залучення студентів до науково-дослідницької діяльності викладачами ХНЕУ імені С. Кузнеця також проводяться наступні заходи:

- проведення наукових дискусій та диспутів під час аудиторних занять;
- проведення наукових студентських конференцій;
- написання студентами наукових робіт під керівництвом викладачів з їх подальшим захистом на конференції.

Так, безпосередньо під час проведення аудиторних занять з англійської мови для прищеплення навичок науково-дослідницької роботи викладачі кафедри пропонують студентам для обговорення як загально-наукові питання, так і ті, що пов'язані з їхнім майбутнім фахом.

Зокрема, зі студентами першого курсу у рамках науково-дослідницької роботи ми обговорюємо тему «Світові економічні системи». Як правило, обговорення відбувається у два етапи:

- непідготовлене мовлення та мозковий штурм;
- підготовка презентації та виступ з доповіддю.

Перший етап ми розглядаємо як підготовчій, адже студенти тільки адаптуються до навчання у закладах вищої освіти та починають знайомитися з науковими підходами до вирішення завдань. Тому, ми пропонуємо їм для обговорення у малих групах або парах такі питання:

- які економічні системи ви знаєте?
- чи можна порівняти ці економічні системи та виділити позитивні та негативні моменти в кожній із них?;
- опишіть економічну систему України та запропонуйте можливі шляхи оздоровлення економічної системи України.

Після обговорення у малих групах ми обговорюємо ці питання у групі, а на домашнє завдання виносимо підготовку презентацій та усних доповідей за наступними темами:

- економічна система України;

© О. І. Іваніга

- економічна система США;
- економічна система Велико-британії.

Як засвідчив досвід, ці заходи сприяють формуванню у студентів наукового світогляду, вчать їх працювати з довідковою літературою, мережею Інтернет, аналізувати та фільтрувати інформацію як рідною, так і англійською мовами. До цього заходу залучаються всі студенти групи та це є необхідним елементом робочої програми.

Більш масштабним заходом, який спрямований на залучення студентів до науково-дослідницької діяльності є організація студентської наукової конференції «Актуальні економічні, соціальні, та правові аспекти розвитку України в європейському просторі». Конференція проводиться виключно іноземними мовами, на неї традиційно запрошують представників факультетів (деканів, заступників деканів, завідуючих кафедрами). Теми конференції відповідають майбутній спеціалізації студентів.

Як правило, підготовка студентів до участі у конференції відбувається у декілька етапів:

- вибір студентами теми доповіді;
- підготовка матеріалу до виступу англійською мовою;
- перевірка та корегування викладачем тексту доповіді;
- створення презентації.

До участі у конференції запрошуються студенти всіх курсів, але здебільшого у них беруть участь студенти молодших курсів, на яких вивчають англійську мову як навчальну дисципліну. Тривалість усної доповіді − 5-7 хвилин, причому під час доповіді студенти намагаються формулювати ідеї своїми словами, а не читати.

Зазначимо, що до підготовки студентів залучають не тільки викладачів англійської мови, але й провідних викладачів профільних кафедр, під керівництвом яких студенти проводять наукові дослідження, а пізніше під керівництвом викладача кафедри англійської мови перекладають результати дослідження та готують презентацію. Перед проведенням конференції випускають програму та збірку наукових праць.

Необхідно зазначити, що студенти всіх курсів та факультетів із зацікавленням ставляться до проведення таких заходів. Так, кожного року кількість учасників збільшується, що доводить, що науково-дослідницька робота набуває все більшої популярності серед студентів.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що науково-дослідницька діяльність студентів є невід'ємним та необхідним компонентом навчального процесу в закладі вищої освіти, що дозволяє сформувати сучасного фахівця, здатного відповідати вимогам часу та суспільства.

У подальшому ми плануємо більш детально проаналізувати алгоритми написання студентських наукових робіт англійською мовою зі студентами немовних факультетів.

Список використаних джерел

1. Бєляєв Ю. І., Стеценко Н. М. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету. Педагогічний альманах. 2010. Вип. 6. С. 188−191.

2. Лавриш Ю. Е. Особливості організації науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів. Вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Серія: Філологія, Педагогіка. 2013. Вип. 2. С. 72−76.

3. Прокопів Л. Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах України (друга половина XX ст.) : монографія Івано-Франківськ : Плай, 2005. 256 с.

4. Сафроненко О. И. Формирование у студентов готовности к самостоятельной исследовательской деятельности. Самостоятельная работа студентов: поиски,

проблемы, решения. Ростов-на-Дону : издательство Ростовского университета, 1991. С. 30-35.

5. Фролова І. В. Науково-дослідницька діяльність студентів – передумова випереджувального розвитку фахівця. − Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../ cgiirbis_64.exe?

6. Черновол-Ткаченко О. О. Науково-дослідницька діяльність студентів у ВНЗ України: зміст і завдання. Режим доступу:http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4930/2/O.O.%20Chornovol-Tkechanko.pdf

7. Швиденко В. Й. Удосконалення науково-дослідної роботи студентів. Проблеми освіти. 1995. Вип. 3. С. 144-146.

8. Weiner Sh. What do Students Learn from Participation in an Undergraduate Research. Journal of Librarianship and Scholarly Communication. V. 2. Issue 2. P. 1125-1134.

References:

1. Byelyayev, Yu. I., Stecenko, N. M. (2010). Naukovo-doslidna diyal`nist` studentiv u strukturi roboty` universy`tetu [Students' scientific and researchactivity as a component of university functioning]. *Pedagogichny`j al`manax* [Pedagogic Almanac]. Issue 6. 188-191

2. Chernovol-Tkachenko, O. O. Naukovo-doslidny`cz`ka diyal`nist` studentiv u VNZ Ukrayiny`: zmist i zavdannya [Students' research activity in Ukrainian universities: content and tasks]. Rezhy`m dostupu [mode of access]: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4930/2/O.O.%20Chornovol-Tkechanko.pdf

3. Frolova, I. V. Naukovo-doslidny`cz`ka diyal`nist` studentiv – peredumova vy`peredzhuval`nogo rozvy`tku faxivcya [Students' research activity as a prerequisite for advanced development of a specialist] Rezhy`m dostupu [mode of access]: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?

4. Lavry`sh, Yu. E. (2013), Osobly`vosti organizaciyi naukovo-doslidny`cz`koyi diyal`nosti studentiv vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv [Some features of higher university establishment students' research activity organization]. *Visnyk Nacionalnogo texnichnogo universytetu «Kyyivskyj politexnichnyj instytut»* [Journal of National Technical University of Ukraine Igor Sykorsky Kyiv Politechnic Institute]. Issue 2. 72−76.

5. Prokopiv, L. (2005), Navchal`no-vy`xovna robota z obdarovanoyu moloddyu u vy`shhy`x pedagogichny`x zakladax Ukrayiny` (druga polovy`na XX st.). [Educational work with gifted youth in higher pedagogical institutions of Ukraine (the second part of the XX-th century]. 256.

6. Safronenko, O. Y`. (1991), Formirovaniye u studentov gotovnosti k samostoyatel'noy issledovatel'skoy deyatel'nosti [Formation of students' readiness for independent research activities]. *Samostoyatel`naya rabota studentov: poy`sky`, problemi, resheny`y* [Independent work of students: searches, problems, solutions]. 30 -35.

7. Shvy`denko, V. J. (1995), Udoskonalennya naukovo-doslidnoyi roboty [Improvement of research activity]. *Problemy osvity* [Problems of Education]. Issue 3, 144 – 146.

8. Weiner Sh. What do Students Learn from Participation in an Undergraduate Research. Journal of Librarianship and Scholarly Communication. V. 2. Issue 2. 1125-1134.

NON-LINGUISTIC DEPARTMENT STUDENTS' RESEARCH WORK AS PART OF ENGLISH COURSE

O. V. Ivaniga

Abstract. *The article considers the possibilities of English language classes with non-linguistic department students for the organization of their research work. The relevance of the study is due to the growing interest in this type of activity and the need to develop young professionals' creative approach to tasks. The purpose of the publication is to present our*

© О. І. Іваніга

experience in research work organization when teaching a foreign language to students of economic specialties. For better understanding of the students' research work essence and approaches to this phenomenon, we analyzed some scientific works and defined its main functions (analysis, synthesis and generalization of information; creative thinking development, ability to conduct scientific debate and defend their point of view, etc.). The article presents our experience how to organize students' research work. We believe that effective forms of students' research activities organization when teaching English are the following: writing annotations to scientific articles, conducting scientific discussions and debates during classes; conducting scientific student conferences; students work on articles under the supervision of teachers with their subsequent defense at the conference. In particular, to develop students' research skills, we offer students to discuss both general scientific issues and those related to their future profession. For example, with the first year students we discuss the topic "World Economic Systems" in the framework of research work. As a rule, the discussion takes place in two stages: spontaneous speech and brainstorming; preparation of a presentation. We consider the first stage as an introductory one, as students only adapt to study in higher education institutions and only be acquainted with scientific approaches to solving problems. Therefore, we invite them to discuss some relevant questions in small groups or pairs. After discussion in small groups, we discuss these issues in the class, and students' homework is to make the presentations on the following topics: economic system of Ukraine; economic system of the USA; and economic system of Great Britain. Experience has shown that these activities contribute to the formation of students' scientific worldview, teach them how to work with reference books, the Internet, and analyze and filter information in English. All students of the group are involved in this event and it is a necessary element of the program. We also organize the student scientific conference "Actual Economic, Social and Legal Aspects of Ukraine Development in the European Space". The conference is held exclusively in foreign languages. The topics of the conference correspond to the future specialization of students. It should be noticed that not only English language teachers are involved in the students' training how to prepare their scientific papers, but also teachers of specialized departments, under whose guidance students conduct research. Before the conference, the program and the special edition of scientific papers are published. In the future, we are going to dwell on the algorithm for student research papers writing in English in more detail.

***Keywords**: English, research work functions, forms of research work, students.*

© О. І. Іваніга